

Liber

Quartus

Dicitur. xxxv. de diuortio qd sit pp' adulterium.

Hoc etiam non adiungit cā dñs. sedat tē. Sup' egit magis de triplici impedimento mrimōnū. hagis de diuortio qd orū b̄z et culpa et p̄ctō. Et qm adulteriu p̄t p̄cere mrimōnū vel seq̄. et p̄m qd p̄cedit causat diuortio. et p̄m qd seq̄ s̄līr. Jo hec p̄s b̄z duas. In p̄ma agit de diuortio qd sit pp' adulteriu qd seq̄ mrimōnū. In secunda agit de adulterio quod antecedit mrimōnū; ibi

DI XX
XV

Abat. v.
Hier. de
morte habi
tate.

virū. et si erci
pit nibilvalz. cū
n possit p̄bare.
Juxta h̄ q̄ in q
bus calibz cōpe
rat vxor excuse
et virū petet di
uortiu. ḡ. dōz.
q̄ tal somicās n
dōz cā dimittit re
nec p̄t sine p̄ctō
īspectu dei. l̄z
possit īspectu
eccie. p̄ co p̄ vro

Inno. p̄. r̄. n̄ defuit ius ex
cipiēti quis de
sit p̄ba. Arg.
est. xxi. q. v. p
totū. Si m̄ vir
egiſh p̄niaz. et il
la accusata nol
let agere p̄niam
si p̄uererat in
adulterio. credi
tur tūc q̄ vir pos
sit cā accusare et
dimittit p̄gniam
si ho vir eēt ī cri
mie notorio sic
vxor n̄ possit. vñ
sept̄ sit casus i
q̄ vñ iura ad
ulteria p̄t eripe
et vir. sum̄. e
si fornicaria p̄ni
citur. xxi. q. v.
Augusti.

Rom. viii.
2. Tertii cā crede
bat maritū i bel
lo deficiuntur nupsit. alij. xxi. q. f. cū bellicas. Quar
tū si cogitare tūc latens ab alij quē crecebat eēt vñ suuz.
Arg. xxi. q. i. Quāt̄ si fuerit vi op̄issa. xxi. q. v. p
posito tē. H̄ ait intelligēdū ēt vi absoluta n̄ de metu. S
ix. q̄ i recōciliavit et alibi p̄ adulteriu. et petet debitem
xxi. q. i. Septim̄. et r̄. si fidelis repudiat vxor et illa

Dicit q̄ vir innocens p̄t
fornicariā dimittit et econtra. a

Hoc etiam notadū ēt cā dñs
concedat vxore di
mitti causa fornicatiōis viro. ea
dēlicetia n̄ tollit feminis. vñ h̄ie
roni. Precepit dñs vxore n̄ di
mitti excepta cā fornicatiōis. et
si dimissa fuerit manere innup
ta. Quicqđ viris p̄cipit. hoc cō
seq̄nter redūdat ad feminas.
H̄o em̄ adulteri vxor dimitten
da ēt vir mech' tenend'. Itē
ap̄d nos qd n̄ licet feminis. eq̄
n̄ licet viris. et ead seruit' pari
cōditiōe censem̄. Ex hijs oñdit
q̄ mulier p̄t sup̄ fornicatiōe vi
rū cōuenire ut vir mulierē. vñ
Inno. pp̄. Ep̄iana religio adul
teriu in vitroq̄ seculi partitōe cō
dēnat. sed viros suos mulieres
n̄ facile de adulterio accusat.
viri anteī liberū vxores su
as adulteras apud sacerdotes
deserre cōsueverūt. et iō mulie
ribus p̄odito ea p̄z criminis ne
gatur cōmuniō. viro p̄t latē
te cōmissio n̄ facile q̄s q̄ ex suspi
tōibus arcet. q̄ tñ s̄bmouebit
sic. flagitiū detegat

Dicit q̄ si ambo fornicatur
vn̄ p̄t alterū iuitū dimittit. b
Si vero querit an adulteri ad
ulterā possit dimittit cā forni
cationis. Dicimus q̄ neq̄ ad
ulterā vxor dimittit a viro nisi et
ip̄e exp̄s fornicatiōis existat et e
cōcōrdo. Un̄. Aug. R̄bil inq̄
ēt cā fornicatiōis dimittit vx
orē. si et ip̄e cōuinicī fornicari
Occurrit em̄ illud in q̄ alterū iu
dicas tēp̄m cōdēnas. Quapro
pter q̄s fornicationis cā vult

Soleretia q̄ri an valeat duci tē. Prima p̄s b̄z q̄t uo
rticulas. In p̄ma oñdit mḡ p̄ vir innocens p̄t fornicari
am dimittere et econtra. In scda oñdit q̄ si ambo forni
cantur. vñus n̄ potest alterū iuitū dimittere. ibi. Se
vero q̄ritur an adulteri adulteram tē. In tercia ostēdī
q̄ post diuortium coniuge viuentem eutē p̄t nubere ibi
Si q̄s aut̄ fornicatiōis ergs tē. In quarta q̄ possunt in
vicem recōciliari. ibi. Possunt aut̄ recōciliari tē. In se
cunda vero parte p̄ncipali p̄mo opp̄onit deinde solvit.

abijcere vxorē. prior dōz eēt a for
nicatione purgatus. qd similis
et de semia dixerim. Idē Indig
nantur mariti si audiāt adulter
eros viros pendere similes ad
adulteris feminis penas b̄z tāto
guī' eos puniri. optuerit q̄nto
magis ad eos p̄s et vñtute vñcē
et exēplo regē feminas. Exhibit
aperit et adulteri adulterā dimittit
nō valer et econuerso.

Dicit q̄ p̄ diuortiū cōiuge
viuēte neus p̄t nubere. c

Si q̄s aut̄ fornicatiōis exp̄s forni
caria dimiserit. alijs copulari nō
p̄t. p̄t p̄t. vel ad dimissā redi
re. sic et de semia. Un̄ apls. his

q̄ mrimōnū iūcti sūt p̄cipio nō
ego. b̄z vxore a viro n̄ discedē
et si discesserit. maneat iūpta.
aut viro suo recōciliēt. et viro
addit. Et vir vxore n̄ dimittat. si
Amb. ait. Jō n̄ subdit dō viro sīc
de mliere. q̄l z viro aliā duce. p
b̄z a falsarij s̄ ambrosij libro po
stū credidit. Supplēdū ei eēt viro
qd dō vxore p̄misit. apte dīc aug.
sic. q̄rē n̄ addit dō mliere qd p̄mis
it dō viro n̄ q̄silez formaz vult
itelligi. et si dimiserit q̄ cā forni
cationis p̄misit. māeat sine vxore
aut recōciliēt vxori. Idē. si nec
nubē illi p̄cedit. viuo viro a q̄ re
cessit. nec huic adulterā duce. viua
vxore quā dimisit. m̄ltomin' fas
ē illicita cū q̄busibz stupra p̄mit
tē. Idē. vt n̄ facile dimittat vxor
dñs solā fornicatiōis cāz except
cefas. vñm iūeras molestias si
q̄ extiterit iubz. p̄ fidei iūigali et
p̄ castitate fortis sustieri. et me
chū dixit q̄ a viro solutaz durit.
Exhibit oñdit q̄ si cā fornicatiōis
fit separatio. n̄ p̄t vir vel mli in alt
am trāslare copulam.

nōris culpe s̄ matoris infamia. fere em̄ i oñb̄ id ro
perif q̄ ad inuicē cōpāra se bñt ut excedēt et excessa. ve
ruimātē q̄ matus excedat fornicatio mlietis. videt.
q̄ magis ledit vñ. et min̄ habet impulsiū. licet sit mu
nus fortis ad resistendum. illud em̄ recompensatur q̄
humana verecundiam que debet eam retrāvere multa

dūcet vir olere
si veniat ad fidē
dōz cā recipit. nō
obstat q̄ fuerit
fornicata. extra
de diuor. gaude
mus.

b. Lū tāto guī'
us eos p̄t. o
portuerit tē. q̄
q̄s guī' peccat.
vñl mulier que
adulterā q̄ vir
vel econuerso. E
q̄ magis vir vñ
ira dicere. Itē se
xus muliebris ē
isfirmior et ad la
psū. p̄t. p̄na/
tura. ḡmagis ex
cusat i culpa. h̄
b̄z cōf. ma
liebris naturali
ter ē verecūdior
et viro dō eēt sub
iectio. ḡ vñ ḡ Ambro.
ut̄ peccat ad/
ulterando. h̄z q̄
vir maiorē b̄z v
pulsioz ad laru
ri. p̄p̄ forni/
dinē calous. et q̄
matoribz co/
piā. nec ē ira se
xus verecund⁹. Abat. v.
q̄ naturā. h̄nc ē
q̄ multer ḡwūs
peccat iō maior
et p̄cō multeris
out̄ infamia et
viro q̄mliet.
Un̄ aliquātō ve
rū ē qd dicit gre
go. de carnalit⁹
virtus. q̄ sine mi
noris culpe s̄ matoris infamia. fere em̄ i oñb̄ id ro
perif q̄ ad inuicē cōpāra se bñt ut excedēt et excessa. ve
ruimātē q̄ matus excedat fornicatio mlietis. videt.
q̄ magis ledit vñ. et min̄ habet impulsiū. licet sit mu
nus fortis ad resistendum. illud em̄ recompensatur q̄
humana verecundiam que debet eam retrāvere multa

4. *e* Patronus em̄ turpitudis q̄ celat crimen uxoris. Vide male dicere Criso. q̄ puer. xvij. dī. fidelis ē q̄ celat crimē amici. q̄ bonū ē crimē celare. Itē q̄ scient in famam alterz auferit ei maximuz bonū. q̄ grauiter peccat.

*D*icit q̄ p̄nt iuicē recōcilia-
ri. **d** P̄nt at recōciliari t̄ cobitare sic
pus. si dimissū alt̄ reuocore yo-
luerit. Dicit tñ Johs criso. Siē
crudelis t̄ iniquus est q̄ castam
dimittit. sic fatu⁹ ē t̄ iniqu⁹ q̄ re-
tinet meretrice⁹. Patronus ei cur
pitidinis ē q̄ celat crimē uxoris.
Item Hieronimus. Cum mu-
lier vinam carnem i aliam diui-
serit. t̄ se fornicatōe a marito se-
pauerit n̄ d̄ teneri. ne viruz q̄
sub maledicto faciat. dicēte scri-
ptura. Qui tenet adulterū stul-
t̄ est t̄ insipies. Idē ad amādūz
psbrū scribēs de q̄daz q̄ viro suo
viuēte ali⁹ nupserat. s̄cāit. Rē
nouā loq̄. imo nō nouam s̄ ye-
terē q̄ veteris testamēti autorita-
te p̄fīmat. Si reliq̄rit scdm vir
mulier t̄ recōciliari uoluerit po-
ri. nō p̄t. Sed hec oia itelligē-
das ūt illa q̄ ab adulterio rece-
derenluit. nec p̄pnia⁹ p̄ctū de-
lere. Q̄d si vir sciēt patit. senti-
re v̄. Si ei i adulteriop̄seueraz
re eligit. p̄fon⁹ turpitudis t̄ le-
nocin⁹ re⁹ marit⁹ habebit. nisi
ea adulterij reā facere voluerit
s̄iaut a p̄ctō recesserit. t̄ ppnia⁹
illud purgauerit. poterit viro te-
cōciliari. vñ aug. **Q**uid tibi du-
rū videſ vt p̄ adulteriū tibire
cōciliat cōiur. si fides assit si erit
durū. Lur em̄ adhuc depuram⁹
aduleros q̄s credim⁹ pnia eē sa-
natos. Idē. Nō erit turpis nec
difficilis ē p̄ patrata t̄ purga-
ta adulteria recōciliatio⁹. vñ
vbi p̄ claves regni celoz n̄ dubi-
tak fieri remissio p̄ctō. nō vt p̄
viri diuortiū adultera reuocet.
s̄ vt post xp̄i consorciū adultera
non vocet ur. Itē Gregorii. De
bet recipere peccatricē q̄ pnia⁹
egit. s̄ nō sepe Itē Hermes. Si
vir sciēt viro suam deliq̄slē. t̄
nō egerit pniam mulier sed per

tere debet. qm̄ h̄tū se fuit p̄tētā vovit. t̄ b̄ dico ni-
si mulier fuerit fornicata. **e** *i* Et insug meche iura. **g**
dedit. t̄. Ut hic yelle q̄ sides supaddita ip̄pediat iura
mētū. S̄ v̄ q̄ nō. q̄ licitū ē. h̄tā duceſ. e vro c̄ p̄ mortē
virt̄. ergo licitū

est p̄mittere. er/
go propter illaz
promissionē nō
debet impediri
sequens matru-
monium sed cō-
firmari. ergo si
simplex adulter-
rium non impe-
dit. videtur q̄
nec impeditat cū
fidei datione.

B. **d** dōm q̄ talis
fides nō est fidis
sed portus insu-
delias p̄ eo q̄ ē

h̄ bonum fidei.
quo v̄ro tenet
alligata viro. t̄
ideo cuz in fidei
datione matru-
monia inchoen-
tur. t̄ talis fidis
matrimonio re/
pugnet nō inci-
at. imo simpli-
ter ihabiles red-
dit. q̄ nec initia-
ri amplius iter
buriēt. *Ex cōci. ty*

Aug. ad **Aug. 1.** *polentium* **Ex cōci. ty
parcat virū red-
dendus sit vro/
ri si ipa nō vult
prinere. Et q̄ sic
v̄. q̄ mulier ha-
beat ius suum.
et salvo iure mu-
lieris n̄ poterat
cōcētātā you-
re. vñ volūtātē v̄r
ous. **B.** dōz q̄
inducedā ē ad co-
tinētā. q̄ si ma-
nifesta deceptio
in latōp̄ous se
tētē appget. t̄ ip
li. de adul/ redz vir suau ei
terius co. reddi. Uerū il
lenō poterit pe**

i Solet etiam querian vale-
at duci in cōiugium q̄ p̄t̄ ē pol-
luta p̄ adulterium. De hoc leo
papa ait. Nullus ducat in ma-
trimonium quam p̄t̄ polluit
adulterio. Item relatum est au-
ribus sc̄orum sacerdotum quē
dam alterius uxorez stupro vio-
lasse t̄ insug meche iuramētū
dedisse. q̄ post legitimi mariti
mortem si superuueret duceret
eam in uxorem. quod factum ē.
Tale ergo commubiz probhe-
mus et anathematizamus his
alijsq̄ autoritatibus vetant in
coniugium copulari qui se p̄pus
adulterio maculauerunt. Sed
contra Augu. ostendit dicens.
Deniq̄ mortuo eo cum quo fu-
it verum coniugiu⁹ fieri potest
coniugium cū qua p̄cessit ad-
ulterium. Idem. Posse fieri sa-
ne licitas nuptias ex personis
illicitz coniunctis honesto pla-
cito sub sequente manifestum ē.
Sed hec ultima auctoritas de
concubinis loquitur. prohibēs
cōcubinas posse transire ad ho-
nestum placitum nuptiarum. si
castitatem t̄ fidem seruare ve-
lant. Prima auctoritas augusti-
ni de illis ait. Quide peccato
penituerunt. t̄ nihil in mortem
viri machinati sunt. nec viuen-
te viro fidem adultere dedit me-
chus. q̄ eam in cōiugium duce-
ret si superuueret. Quivero h̄
faciunt alijs premissis aucto-
ratibus prohibentur copulari.

Liber

H intelligentia pntis distinctonis qd de diuorio. Et circa h serueruf. Primo qd viru liceat vro dimittere ex cōfornicatiois. Seco viru dimittere vro cōfornicatio sit in pcepto. Tertio virum possit qd cōfornicatio dimittere ppa aucre. Quarto viru diuorio celebrato possit alia vro ducere. Quinto vir post diuorium possit iurc recoculari. Sexto viru duuoriu nullo pacto pcedente possit sine culpa fieri.

Questio. i.

C possit fieri diuorium ex cōfornicatiois. ondifmabili. Si qd vro dimittitur excepta cōfornicatiois. g si hāc cām exceptit. et vera est exceptio dñi. vī qd ex h̄z dīmittenre. **I**terroe vī. qd alter cōiugūnō h̄z p̄tate in corpore alteri. nūl qd dat ei sui corporis p̄tate. sed qd dat alteri qd cōiungi p̄tate sui corporis amittit p̄tate in corpore conjugis. sed hoc facit p̄fornicatioē. g tē. Itē vir nō tenet ecū vro nec reddere ei debitu nūl rōne bone fidei. nec ecōuerlo. ergo si cōfornicās frāgit bonū fidei. nō tenet debitu reddere nec cobabitare. g pōt cam dimittere. **I**te alter cōiugū cōfornicādo scādalizat alter. qd est factu minus rectupbēs occasionē ruine. g si om̄e qd scādalizat p̄t hō a se sequestrare vro marci. ir. Si oculus tuus scanalizat. g tē. **L**ota. mat. xii. Quos dē cōiugū hō n̄ sepe. sed cōiuges sūr diuorium cōiuncti. g nō dñe būano iudicio segari. g nec diuorium fieri ex aliquā cā. **I**te non est reddendū malum pro malo. ergo quis vro. fomando iniurietur vro. vir non debet ei redderemalum ergo non debet eam abhīcere. **I**tem sicut dicunt canones vro cōfornicante non potest alter ab altero separari sed maior culpa est cum vro cōfornicatur qd alter. ergo si non potest fieri diuorium ex maiori culpa. nec ex minori. **I**tem proprius defectum boni proliſ. vroputa si alter sit sterlus. non potest coniuncti dimitti. ergo si hoc non minus sit bonum proliſ qd bonū fidei. videtur qd propter defectum fidei matrimoniu n̄ solvatur.

Item quero qua de causa possit diuorium fieri magis ex cōfornicatione qd ex alio pēt. Si quia peccat in cōiungē. sūr peccare pōt detrahēdo. odiendo tē. Si vero quia dividit carnē. ergo cum in pētō zodomitico nō dividit caro. vī qd illo nō possit dimitti vro. quod nisi p̄barū vide. cūllud sit magis altra matrimoniu. Itē quero cū in repudio vir et vro. nō iudicant ad parta. qd vro nō repudiabat virum. vnde est hoc qd in diuorio ad parta iudicantur sūi iura. Preterea. qd est differēcia inter diuorium et repudium. **R**. dōm qd propter cōfornicationes licē. et fieri diuorium inter cōiuges altero postulante. Et ratio huius ē. qd dñs cocessit. Ratio at quare concessio becē. quia nō ieruanti fidem imo frāgēti. non tenet vir fidei seruare. et qd direcre peccat qd acto. qd siml' cōfornicāt. et nō p̄t de hoc altero increpare. vel enim qd alter cōfornicāt altero ierentē et p̄stituēre. et tunc ē p̄cepis criminis. vel enī altero occasione p̄bēre. vroputa cū repudiauit eā et illa contraxit cū alio. si ambo veniant ad fidē. tenet ipam recipere. vel enī altero tolerāt et dis-

Quartus

simulātē. vroputa cū cognoscit eā volūcarie postōs scie cōiugē cōfornicari. Om̄ib⁹ his mōis sit qd criminis p̄cepis. et nō sit ei iniuria. et ideo ex tali cā nō dī fieri diuorium. g si stat ex tali cā p̄pter defecū p̄barois. peccat ille qd cōfornicāt diuorium. qd iniuste subtrahit ius cōiungi.

Ad illud qd ob⁹ qd sit ab homīe diuorium. dō. qd fulgū sit ē. imo adeo fieri et cā iusta. Nō enī hō segar sed dō. qd pena dānat. qd reatus accusat. qd maleficū cogitat.

Ad illud qd ob⁹ qd nō ē reddēdū malū. p̄ malo. dōm qd si qd vro dimittat in vltionē iniurie vroq; peccat. sed dimittit dō. p̄p̄ scandalū. p̄p̄ euitādū. et p̄p̄ vro ris vroū corrigendū. **A**d illud qd ob⁹ qd nō dī p̄pter p̄tētū vroū. qd dō. qd diuorium nō sit nisi altero perente et altero cōiugū alterū repellēre. qd qn̄ vroq; re⁹ est n̄ h̄z acrōz in altero. qd in qd iudicat altero scipū dēnār. Ro- ma. qd cū aut alter ē innocēs. p̄t agere. io n̄ ē simile. **A**d illud qd ob⁹ qd nō sit p̄p̄ defecū plis. dō. qd n̄ ē simile. qd cōfornicāt. peccat i corp⁹ cōpari. si defecū ē plis. p̄t esse sine pētō. velsalē sine pētō i corp⁹ viri. **A**d illud qd ob⁹ qd cōfornicāt seger. dōm qd cōfornicāt nō tūtē. et vroū et corp⁹ sūi. h̄z n̄ m̄rimoniū bonū. et h̄z cōiugū acrū. et cōtra corp⁹ cōiugū. Estenī h̄z fidē et h̄z acrū m̄rimoniālē. Abutis etiā corpē qd nō ē sūi h̄z alteri. et iō talis amittit ius pētēdū debitu. et qd hoc torū ē in pētō ē naturam dō. sub cōfornicāt cōphendit. **A**d illud qd qd de repudiu- z dō. qd differt repudiu- dī diuorium. qd repudiu- ficit ex indebita causa. h̄z diuorium ex debitu. et illud ē ḡmissum. **A**cēstū. Differt etiā. qd p̄ repudiu- non p̄bēbant nūbere. p̄ diuorium aut p̄bētur. Differt etiā. qd viri p̄diabat vro. no ecōuerlo. vñ nō iudicabatur ad pa- ria. in diuorio iudicātur ad parta. et h̄z rō est. qd mulier merito p̄mi p̄tē ē subiecta vro. h̄z p̄ reconciliatiōē xp̄i. qd n̄ ē seru⁹ et liber. masculus et fēs. omnino qd ut ad legē thōri ad parta iudicantur.

Questio. ii. b.

Vir dimittere vro cōfornicāt sit i pcepto. Et qd vī p̄mo. Lō. vī. dī glo. Dñs p̄misit cā cōfornicātōs dimi- tere vro. h̄z p̄missio nō ē pceptū. g. tē. **I**te esto qd vir nō peccat. tūc ḡ ius h̄z et actōz in pētē debitu ab vro. vro qntūtēq; vro. peccat. ḡ qualiter cōyōs peccat nō te- nec eā dimittere. **I**te ipse vir nō tenet p̄tinerētē. qd cū dimissa vro teneat p̄tinerē. nō tenet vro dimi- tere. **I**te vnuq; qd iniuriā sibi illata dimittere et pec- cāti p̄cere. nec tenet a peccāte penā erigere. ḡ quorūtē. cōyōs mulier peccauit i virū adulterādo. vir p̄t remi- tere. qd nō tenet eā dimittere. **L**ota. L̄slos. sicut crude- lis et iniquū ē qd casta dimittit. sic stultus et inustus est. qui retinet meretrīcē. ergo. tē. **I**tem. Hīc. Lūmu- lier se cōfornicāt a viro se p̄tarauerit. non debet teneri ne virū quoq; sub maledictō faciat. dicente scripture. qd tener adulterā stultus et impius est Proverb. xvii.

Ite viri ē cobibere et corrigere vro. ergo si cobibis- rat cū muliere adulterā offecū maritā. p̄sentit sceleri. ḡ si tenet nō p̄sentit. p̄. tē. **I**te mulier cōfornicāt me- retricāt. h̄z qd adhēret meretrīcē vñ corp⁹ efficitur. ḡ cū membra xp̄i nō debet fieri membra meretrīcē. tenerit ab ea separāt. **R**. dīcēdū qd cōfornicāt contumacis. aut for- nicator in oculō. aut in māifesto. Si in occulo. sicut p̄- potest dimittere eam. quia nō potest p̄bare. et nō ē no- strum de occultis iudicare. Si in māifesto. aut p̄tē- ierat in malitia. aut convertitit ad p̄tēnitā. Si p̄- seuerat in malitia. sic quis scādalizat. et quia vir tenet vir vroem corrigere. iusta mandatum euangelicum tenetur eam dimittere. Si autem penitet et se corrigit

nō tenet, et in pmo cāu loquuntur auētes sc̄tōz, et canoū nū. Tū bic̄o. Si vir scit vroē deliq̄se, et mulier pman serit i fornicatōe et viuit cū ea. vir p̄ceps ē p̄cī ei⁹. te neī ḡ vir vroē corrigere. Iō et fornicatiū dimittere. et rōe bal⁹ ad ips⁹ p̄tinere. nec amittit ius i vroē ut p̄atebit, et q̄uis cebeat dimittere iniuriā. d3 m̄ corrigere culpā. et sic p̄cedēde sūr rōes, q̄ nō tenet simpl̄r dimittere s3 i cāu nec tūc ad om̄e ips⁹ s3 ad alioq̄. p̄ eo q̄ nō tenet p̄petuali ter corrigere. s3 quēadmodū vroē infirmatē co-palit re net. et inimere ad ips⁹. ita vroē infirmatē sp̄ualit. ad eius correptōz tenet ips⁹ cā repellere. qm̄ q̄uis possit cul pam indulgere. d3 tñ corrigere. Hecē i sā dno p̄cepta sūr cui liber. s. vt p̄ximo suo vnuſq̄sq̄ parcat. uter. q̄ par cēdo corripiat. t̄b̄ c̄dno lūmūl eāḡl Mat̄. viii. Sili roca ad oppositū cōcedēde sūr in co cāu in q̄ mulier in diger aliq̄ manifesta correptōe. p̄p̄r criminis infamiaz 15 tendētā. Tn q̄ obiectit q̄ ē merecr̄. d3m q̄ mererit dupl̄ p̄t cognosci. aut km̄ q̄ mererit. t̄sīc cognoscis a n̄ suo. t̄b̄ mo apl̄s istud virtugat. q̄c iu cōtūclia xp̄i. P̄t ires cognosci ut vroē. et sic in null⁹ ē p̄tumelā. ino co gnosci ordinare. Itē cū d3 p̄ cognoscere mereritē ē ma lū. intelligēda ē p̄positio cū reduplicatōe inq̄st̄ ē mere trit̄. sive affectu mereritē. t̄c p̄t p̄t. Q̄d. iiij. C̄trū possit q̄a vroē fornicatiū dimittere. p̄p̄a autoritate sine iudicio ecclēsie. Et q̄ sic vi. q̄d̄s dat iustam s̄niam cū tuber dimittit et cā fornicatōis. ḡ si b̄ ē de iusticia. et q̄d̄ a cōo iudicatū ē nō indiget apl̄ion iudicio. ḡ si neī oī alio iudicio p̄t ea dimittere. Itē math. i. ioseph cū c̄vir iustus cogitauit occidere dimittere maria. glo. dicit q̄ iust⁹ i p̄t. Just⁹ q̄ voluit dimittere. p̄t q̄ voluit. p̄alare. q̄ cū ioseph laudet q̄ voluit occulte di mittere. t̄z ḡ sine iudicio ecclēsie dimittere. Itē possib⁹ le est q̄ fornicatio nota sit ioli viro. s3 nibilominus te nei vir vroē corrigere. s3 diuorū erat ad correptōz fornicari. q̄ cū b̄ nō possit. p̄bare i facie ecclēsie salte. tenet (sūnō p̄t) ea dimittere i occulto. Itē si vir p̄ cognitam fornicatiōe voluntarie vroē cognoscit. H̄bit irregulat̄. et etiā amittit actōz i fornicariā. ḡ si ad b̄ tenet. p̄t vroē debitu denegare. et ita p̄t ea dimittere. L̄d̄ra. null⁹ seipsum d3 vindicare. q̄ m̄bi vindicta dicte d3s. Ro. xii. q̄ si mulier peccauit i virū. vir nō p̄t ea p̄p̄a au toritatē dimittere. Itē nūl⁹ in eadē cā p̄t ec actō. et iudex sed vir ē actō. q̄ nō d3 ē iudex. Itē repudium in lege nō libet fieri nisi anēte iudicet curias cū da nō libelli. ḡ multo fort⁹ nec in noua lege. Itē si vir p̄p̄a autoritatē dimittat vroē reclamantē copellis eam recipere. q̄ p̄ter ordīne uris eā dimisit. ḡ nō vir t̄c. Itē m̄rimoniū nō p̄t. H̄bi in occulto sine p̄cō. s3 facili⁹ est ipm̄ h̄bere q̄ dividere. ḡ in occulto sine p̄cō nō p̄t diu 16 di. p̄. d3m q̄ cōtingit vroē dimitti a viro dupl̄. Ut q̄m̄ ad thōz vroē cōmītē cant carnalit̄. vel q̄m̄ ad thōru et m̄rua cohabitatiōe. Di p̄mo mō sic dico q̄ vir cō pro et cognito certitudinalis q̄ vroē fornicat̄ vel ecōuerlo. p̄t debitu tenegare nec ad b̄ tenet nisi q̄ censurā ecclēsticā p̄pellat. et tūc si copuluss debitu reddidit nul li ei p̄udiū generat. Ro. h̄b⁹ i. q̄tenet et d3 corrigere sūr coparē vel cōtūgē in occulto. Si aut̄ loqm̄ur de se patō icō mō sic d3 diuorū b̄ q̄ ē in manifesto nō d3 fieri in occulto. sed in facie ecclēsie. et q̄ m̄rimoniū ē magis sac̄m. nō sub q̄cōz iudicet s3 corā ep̄o. t̄b̄ est q̄d̄ d3 r̄x̄t̄. q̄. t̄c. seculares t̄c. Qd̄ fuit editu in cōcilio carta genē. cui interfuit aug. vbi d3. Si anēq̄ ad ep̄os cōp̄o unicas dissidiū cās dixerint. et p̄sūl̄ in iudicio dāncit vroē suas obiecerit. a cōiō ecclēie et sc̄tō p̄pli cētu. p̄ eo q̄ p̄iugia maculat̄ segēt. Et itē iu eadē q̄d̄ n̄colayus

papa. Nō licet alicui sua auēte vroē suā dimittere. Vn̄ fm̄ ius cōtē tenet ires cā resumere. q̄ iniuste ex politiū re stitui debent ante litis et testatōz. t̄b̄ dico vbi obiciat et fornicatiōem quā velut in incontinēti p̄bare vel alioq̄ cōsile. Ad illud ergo q̄d̄ obr̄ q̄ d3s iniam rult̄. d3m 17 q̄ fallū est. q̄ nō tulit iniam s3 c̄p̄sīt. et fm̄ illū ius ep̄is p̄tātē s̄nīandi dimisit. Ad illud q̄d̄ obr̄ de ioseph. d3m 18 q̄ non ē sīle. q̄tūc p̄pter fornicationē nō siebat diuoriū um sed homicidiu. et ioseph tanq̄ pius timebat morte. 19 marie. Ad illud q̄d̄ obr̄ q̄ si fornicatio soli viro no ta ē. d3m q̄tūc d3 vroē corrigere in occulto nō p̄ diuoriū. Ad illud q̄d̄ obr̄ q̄ h̄bit irregulat̄ et amittit 20 actōem si cognoscit voluntarie. d3m q̄ nō tenet cā cognoscere. nec iu et b̄ d3cā p̄p̄a auēte dimittere. Rōes ad oppositū probat̄ q̄ diuorū nō p̄t fieri. nisi in facie ecclēsie cum sit publicum. et hoc est verum.

Questio. iij.

¶ Tūrū diuorū celebrato vir possit aliā vroē ducere vel vroē alium virū. Et q̄ nō vi. i. L̄oy. vi. p̄cipio non ego i3 d3s vroē a viro nō discedere. q̄ si discesserit mā nere innuptā. Itē aug. de bo. p̄iugali. Manet inter viuētes p̄iugale vinculū. q̄d̄ nec segatio. nec cū alio cō tūctio p̄tauerre. Itē rōey. q̄ si alter possit nūbre. cu3 m̄imontium nō claudicet. possit vterq̄ nūbre. ergo q̄ t̄cētūq̄ alīq̄ velle b̄re alium virū. possit b̄re fornicatiō q̄d̄ stultū est dicere. Itē si p̄pter fornicationē solue r̄c̄t oīnō m̄rimoniū. ergo si alioq̄ cognoscit vroē et quo fornicata est. cū iam nō sit inter eos m̄rimoniū p̄c caret mortaliter. q̄d̄ ē incōueniētē dicere. L̄d̄ra. Ōc̄e. ii. Non vroē mea et ego nō vir ei⁹. glo. q̄p̄stinos vroēs nō relīqt. ergo alia q̄ nō relīqt̄ errores nō ē vroē dei. ergo a sili si ita est in signato ut in signo. malier q̄ fornicatiōes nō relīqt̄ nō ē vroē vir. t̄i b̄. ergo vir p̄t cum alia nūbre. Itē math. xix. q̄ dimisit vroē et alia du xerit (excepta cā fornicationē) mechatur. ergo si recta est exceptio. licet ex causa fornicationis vroē dūm itere et allam ducere. Item ratione viderur. quia ad ulcerando diuisi carnem suam. sed sacramentum mā trimoniū est q̄ sint duo in carne vna. ergo sacramentū p̄ fornicationē soluit̄. ergo non est ibi amplius matrimoniū. Item post diuorū vir in nullo tenet vroē. nec inquantū ad debitu soluit̄. nec q̄ ad cohabitationem. ergo si aliquis est a lege vroē soluit̄ potest contrahere. et si hoc. cum vir sit solitus a lege vroēs possit contrahere. videtur t̄c. B̄. d3m q̄ diuorū potest fieri dupliciter. Aut quia persone erant ib̄ legitime ad contrahendum adiuvicem. non tamen sum pliciter. et tūc vterq̄ potest alteri nūbre sicut supra di stinctus est. Potest eriam fieri propter crumen fornicatiōis. et tunc non potest contrahere nec vir nec mulier. quia cum essent persone legitime fuit inter eas sacramentum quod est vinculum insolubile. Unde diuorū non est separatio q̄rum ad vinculum sacramentale. s3 q̄rum ad debitu et cohabitationem. Ad illud ergo 22 quod obiectit q̄ anima fornicatoris non est vroē dei. dicendum q̄ matrimoniū non est signum būius p̄cipaliter sed contiunctionis diuine nature et humane q̄ nullatenus soluit̄. ideo non est simile. Ad illud q̄d̄ 23 obiectit de exceptione domini. dicendum q̄ exceptio non refertur ad vtrūq̄ actū. sed ad alterū tantum sc̄z ad actōz dimissionis. vnde oratio illa tres b̄z cās ve riatis. vnde q̄ p̄cedit ad alteram idē sit cōsequens. Ad illud q̄d̄ obr̄ q̄ soluit̄ sacramētū. d3m illud nō ē 24 de necessitate sac̄m q̄ caro sit indiuisa. sed de voluntate

Liber

Quartus

dignitate. Quamvis enim caro alterius diuidat, nihil minus sit duo in carne una. Ad illud quod obtergit post dictum viri in nullo tenet vocem nec ceduerit. Dicendum quod huius nihil tenet vox reddere nihilominus in sacrali ritu ligatus est quod est ei alligatus sediu viuit ideo non potest alteri alligari. **Questio v.** e
Utra potest diuocium possint vir et vox in unicem reconciliari. Et quod sic vir et ad locum vii. Si discesserit vox a viro precipit manere innuptam aut viro suo reconciliari. quod est ei reconciliari. **Ita** quod vir innocens possit reconciliare viro remittita vir quod non peccavit. nihil amplius de iure suo ergo per petere debitum illa tenet reddere. **Ita** vir non tenet remittere quod non obligat nec est ratio nec est pena et non potest alterum ducere. quod est libi vox et propter amorem reconciliare. **Ita** quod fornicaria possit reconciliare viro iniuriam vir est quod sufficienter egerit penitentiam remissa est culpa et pena. quod est factum cum diuocio et quod cum cessante causa est effectus. vir et re. Item possibile est virum fornicari. si fornicata viro coparet et ceperit altra virum perentem diuocium. quod est potest copari actio multiter ad repetendum videtur. **Acta.** Regula est in canone vii. quod semel bini dimittiuntur nulla de 3 iteratione retractari. quod cum diuocium sit celebratum per diffinitio nem ecclesie patet et ceterum. **Ita** utrumque per seruare continentiam et vocare per diuocium. quod unus nobis ius in altero. sicut habuit iniurie eius. non potest in unicem reconciliari amplius. **Ita** quod fornicata non coparet actio in aliis viris. quod regula est in tunc que actionem semel perpetrata non restituas ergo si in fornicatione ammisit ius petendi debitum patet. **Ita** quod vir non possit libi reconciliare fornicariam videtur quod in iudicio pertinet et obtinuit separationem ergo renunciavit iuri petenti debito et libi cum non possit agere ex eo cui renunciavit. vir et re. **Ita** quod dominus per reconciliacionem facienda aut utrumque discordat aut utrumque discordat aut utrumque pugnat. **Si** utrumque concordat absque dubio fit. **Si** utrumque discordat nec per nec debet fieri nisi fiat propter scandalam ecclesie que scandalizatur per eos quod utrumque fornicatur publice. **Si** autem alter petit aut nocens petit innocentem et sic non debet cogi ad reconciliationem. Aut innocens non cent. ut vitio castus vox adulterii. **Si** utrumque iniuria de reconciliari per iudicium ecclesie quod sicut dictum iura quod in mensu saevoe introductum est in meum dannum non de rectori qui. **Et** utrumque nocens petit. ut mulier quibus est fornicata respete vir quod est per diuocium fornicariam. **Si** utrumque restituenda est maritus utrōque iniurias non quod actio mulieris resuscitata sit sed in penitentia. quod abusus est preiugio libertatis. **Quoniam** utrumque in mulier faciat priam nunquam acquiritus in virum ipso nolite nisi vir fornicet. **Si** utrumque mulier qua ita utrōque iniurias. quod directe peccavit in bonum fidei. **Ex** his propterea solo obiecto ad dominum patrem. **Ad** illud quod obtergit quod non retractanda simus. **quod** utrumque est rigore iuri. non enim est utrumque de saevoe ipsorum innoxium. ut deinceps. **Ad** et illud quod obtergit utrumque de vocare continentiam. **Pro**pter similitudinem.

**¶ Di. xxvi. De impedimento conditiois quod
respicit statum leigis humane.**

Dunc de adiōne videam⁹ an valeat p̄iugū. re
Supra egit m̄gr de impedimentis i q̄b⁹ impedit
mirumonu. q̄rile q̄ d̄bit n̄ p̄ seligare. p̄p̄ defes
ctu. p̄t. h̄agit de ill ōp̄edit. q̄b⁹ edicit. q̄ ille q̄ cō
trabit n̄ p̄ seligare. p̄p̄ adiōex seru itutis. Et diuidit
bec p̄s i duas. In p̄ma determinat de adiōe q̄t defec⁹
libertatis. In secunda b̄o. q̄c̄q̄to tpe heres parvulusc⁹.
m̄bil differt a seruo cū sit dñs oīm. agit de puerili erate

fornicās n̄ p̄t nisi alſ ſc̄titat. ⁊ niſi p̄ḡ velit eā ſc̄ipe. eſḡ
p̄t eā leſtūare ut tr̄t religionē. **V**id illō qđ obr̄ factō
mīler̄ ē p̄empta. ⁊ q̄ vir renūciavit iuri ſuo. dō. ⁊ fallū
q̄. ⁊ ac̄to mīler̄ n̄ ḡmit ſimpl̄. h̄z h̄z aditōe. ſi vir per
maſter̄ p̄tīces. t̄ rō b̄. q̄ viel̄ ſp̄māet. Ulp̄ dīc̄ q̄
ac̄to n̄ v̄iuſtīcāſ ſ de nouo dat v̄lachr̄ſ a ture ob peci
catō viri. **G**ilt ſeqns ē falfū. q̄ vir n̄ renūciat iuri ſuo
ſimpl̄. h̄z ad t̄p̄s. **Q**uestio. vi. ⁊ vii.

sumpli. Id ad tps.
Questio. vii. et viii.
Utrum possit fieri diuocu*m* si nō p̄cedat aliquid culpa. Et q̄
nō vr. id ad Loy. vii. Precepto nō ego h̄dūs vro*e* a vi
pe. h̄dū p̄ceptu*m* p̄t q̄s facer q̄n icurrat culpa. ḡ. c. Itē
amb. sup lucca. dimittit vro*e* sine criminis. puras h̄ tubi
cere qd̄ lex diuina prohibet ḡ. c. prohibitu*m* bacline dū
miserere. Itē p̄bō ip̄r̄ dñi qd̄ ē firm*m* inf ceta Ma. jū.
q̄ dimisit vro*e* sua nisi ob fornicationē mechaf. h̄ per
fornicationē sue accipiat largi sue tristitia q̄ intelligit
culpa. ḡ. c. Itē q̄ legiter iurētū sūt ad p̄petua et inimi
dua vite dū eruditinē ex mūrō sūt ligati. q̄ h̄dū fac.
nisi bēat cāz q̄ re dēat rōnabilis mūrō sūt sāc*m* iniuriā. et n̄
est sine pētō facer iuriā sāc*m*. ḡ. c. **Itē.** id ad Loy. vii.
Alligat̄ es vro*e* nō q̄rere solutō*m*. ḡ. n̄l iusfructū cul
pa sine pētō vr. q̄ n̄ licet facere diuocu*m*. // Cōtra. sicut
b̄ extra de quer. p̄iu. Ut r̄ in illi p̄nt si volūte ex sētu
mūrō religiōes itat̄ diuersas. etiā si nō p̄cedat culpa
h̄ b̄ n̄ sit sine diuocu*m*. Itē ynuſcū si p̄ licite renunciare
iuri suo. ḡ. t̄ q̄d̄ cobitarō*m* et q̄ ad debitu*m* soluētū p̄t ab
soluere. ḡ. c. Itē vro*e* volēte intrare moasteriu*m*. vr. p̄
pmoueri ad sacros ordies et ad ep̄atū. et b̄ torū sine cul
pa. sicut d̄ de quer. p̄iu. sane si. iugari. c. Juxta h̄ q̄
vr. n̄cē sit vtr̄ḡ vro*e* solēne emittre ad h̄ ḡ diuoni
um possit fieri et q̄re **CP.** d. d. q̄ diuoni int legierias
iudicēs p̄t fieri dupl̄. Autr̄y i codē statu*m* p̄sistunt. aut
vr. ad frugē melioris vite trāseāt. Si vr. i codē statu*m* p̄t
stat. iuēt d̄ fieri nisi māfesta culpa p̄cedat. tū p̄pter
p̄cim. n̄ p̄t scādū. Si aut ad frugē melioris vite trā
seāt. tūc aut vterḡ e volūtari*m*. aut ale inuit*m*. Si vterḡ
q̄ e volūtari*m*. n̄c p̄t fieri sine culpa. ita m̄ q̄ vterḡ vo
tu solēne emittat et vterḡ b̄tū religiōes assumat. n̄li he
talis p̄sōa et q̄ nulla possit ori*m* suspicio. q̄ voto solēnt
emulso posse remāre i domo. Si āt ogret vtr̄ḡ queri
ti. sicut exp̄it in plurib̄ decreta lib̄ tangit ut de queri
one iugia. tr̄tūs tale diuocu*m* fieri d̄ p̄sonā pub
licā matie p̄ ep̄m. Si aut ale vult cobabitare. nullō si
cri penitus p̄ culpā p̄cedat. et b̄ m̄ h̄dū dūstictiōnē r̄ndet ar
gumentis factis ad vtr̄ḡ p̄c. sicut p̄t aspiciēt. Verū
tamē qd̄ vtr̄ḡ d̄ apls q̄ alligatus no querat solutiōnē
hoc nō dicit vr. de debore et statu altiore. sed vr. a cōonere
noueōt istabilitatē. et vr. ostendat i q̄libet statu hominē
posse salvati. vñ illud intelligit q̄ nō q̄rat solutiōnē. s.
in preuidictum vro*e*s. sicut nec iugis libertatem i p̄x
udicium dominū.

Ibi Hoc etiam sciendū ē q̄ pueri aī annos .xiiij. ybi deces-
minat q̄ pueri nō p̄nt cotrabere m̄rimoniuī aī annis
xiiij. Prima ḡs habet tres. In p̄ma querit maḡ. virus
error. Editioīs impeditar m̄rimoniuī ybi est error. 2. sili-
tudo. Secundo yō ybi ē error. 3. tamē silitudo. Tercio
yō viro f̄co suo fiat fua 2 ipsa vxor. Primum facit
"Nunc de condicione tē. Secundum facit ibi. Querit
tur. etiam si seruus ynius ancillam alterius. 4. Tertiu-
m illud eriam norandum est q̄ si. Et ita in hac di-
stinctione breviter duo determinar. Primo de errore cō-
ditionis. Secundo yeo de defeceturatio.